Januar
LØGGILT GRANNSKOÐANARVIRKI

Roknskapargreining fyri mjólkarvinnuna

2009 – 2014
(2009/10 – 2014/15)

mars 2016

INNIHALDSYVIRLIT

Frágreiðing 3

Yvirlit yvir feløg, sum eru við í greiningini 5

Rakstrarroknskapirnir 2009 – 2014 (2009/10 – 2014/15) 6

Fíggjarstøðurnar við roknskaparársenda (31/12 og 30/6) 9

Frágreiðing

Í greiningini hava vit valt at hyggja at almennu ársroknskapunum hjá 23 smápartafeløgum, sum hava verið virkin øll 6 árini, sum greiningin fevnir um. Tað eru tó nøkur feløg, sum eru í holt við at umleggja virksemið, har tað sæst aftur, at raksturin er munandi broyttur. Hjá onkrum eru nógvar niðurskrivingar rakstrarførdar, meðan tað hjá onkrum øðrum eru stórar inntøkuføringar. Hesar umleggingar kunnu ávirka meðaltølini nakað.

Samanlagt hava hesir 23 mjólkarbøndurnir latið MBM góð 80% av samlaðu innvigaðu mjólkarnøgdini.

Í almennu ársroknskapunum eru ikki serliga nógvar upplýsingar, men tær vísa, hvussu raksturin í høvuðsheitum hevur hilnast tey einstøku árini, og hvussu rákið í vinnuni er. Sum í øðrum vinnum eru tað nakrir mjólkarbøndur, ið klára seg væl, meðan tað hjá øðrum ikki gongur so væl.

Í greiningini framgongur, at frá 2009 til 2011 versnaðu rakstrarúrslitini, men í 2012 og í 2013 vendi gongdin. Í 2014 er samlaða úrslitið lækkað munandi. Fyri árini 2012 -2017 er ein serstakur stráfóðurstuðul latin landbúnaðarvinnuni. Tilsamans eru 24,0 mió.kr. játtaðar yvir 6 ár. Fyri at hesin stuðulin kann vera ein varandi hjálp hjá vinnuni er neyðugt, at ein partur verður brúktur at velta fyri. Men um tað skal muna nakað, skulu 500 hektarar veltast afturat sbr. Búnaðarstovuni. Við verandi veltistuðulsskipanini, sum er 10 kr./fm, skulu 50 mió.kr. gjaldast í veltistuðli. Harafturat er neyðugt við uppdyrkingarvegum. Vanliga verður roknað við umleið 200 metrum fyri hvønn hektar. Tvs. at talan er um 10 km av uppdyrkingarvegi.

Hóast vinnan hevur fingið eyka veltistuðul, er samlaða úrslitið bert t.kr. 915 fyri øll 23 virkini. Afturat mjólkarstuðlinum hava mjólkarbøndur fingið meiri fyri mjólkina í 2014. Tað sæst aftur hjá teimum, ið hava brotið roknskaparár. Eisini er kraftfóðurprísurin lækkaður nakað.

Greiningin er fyrst og fremst gjørd til tey, ið starvast í hesi vinnuni, og annars tey, ið hava áhugamál í vinnuni. Tað eru ikki gjørdar djúptøknar útrokningar, sum møguligir peningastovnar og fíggjarfrøðingar gera, men tilfarið er tøkt, so hesir áhugabólkarnir kunnu gera sínar útrokningar.

Tað er onki at ivast í, at um mjólkarvinnan skal kunnu gerast effektiv, skal vinnan gerast nútíðarhóskandi. Tað merkir, at munandi íløgur skulu gerast í fjós, køstar o.t. Harafturat verður neyðugt at velta víðar víddir, fyri at fáa nóg mikið av stráfóðri, men eisini fyri at kunna gagnnýta tøðini best møguligt. Um hetta skal kunna gjøgnumførast er alneyðugt, at ein heilt klár politiskt kós verður sett, og at allar kreftir í landbúnaðinum fylkjast um settu kósina. Her verður hugsað bæði um teir almennu og teir privatu stovnarnar, so sum Búnaðarstovuna, Búnaðargrunnin, MBM og Bóndafelag Føroya.

Í aðrari greining, sum JANUAR hevur gjørt, við støði í 10 innanhýsis roknskapum, eru fleiri áhugaverdar upplýsingar, sum lýsa gongdina í mjólkarvinnuni nærri.

Tórshavn, tann 29. mars 2016

P/F JANUAR
løggilt grannskoðanarvirki

Jógvan Amonsson
statsaut. revisor

Yvirlit yvir feløg, sum eru við í greiningini

Í greiningini eru bert feløg tikin við, sum hava havt rakstur seinastu 6 árini. Niðanfyri framgongur hvørji feløg talan er um. Eisini sæst hvat roknskaparár feløgini brúka. Nøkur íognarfeløg eru í vinnuni, men í greiningini eru roknskapirnir hjá íognarunum brúktir, tí ikki allir roknskapirnir hjá íognarfeløgunum eru tøkir.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
	23	23	23	23	23	23
Beitisgarður	X	X	X	X	X	X
Drívá	X	X	X	X	X	X
Garðurin í Búðini	X	X	X	X	X	X
Hoyvíksgarður	X	X	X	X	X	X
Miðstovugarðurin	X	X	X	X	X	X
MS Landbúnaður	X	X	X	X	X	X
Heimistova	X	X	X	X	X	X
Í Grønunum	X	X	X	X	X	X
Ólavur Andreasen	X	X	X	X	X	X
Sólgarðar	X	X	X	X	X	X
ROJH	X	X	X	X	X	X
Oyrareingjagarður	X	X	X	X	X	X
Varmakelda	X	X	X	X	X	X
Uttastovugarðurin	X	X	X	X	X	X

	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Fríðdalur	X	X	X	X	X	X
Hamarsgarður	X	X	X	X	X	X
Hvíthjallar	X	X	X	X	X	X
Húsgarður	X	X	X	X	X	X
Klettagarður	X	X	X	X	X	X
Müllersgarður	X	X	X	X	X	X
Tinggarðurin	X	X	X	X	X	X
á Steinum	X	X	X	X	X	X
Torvlaðgarðurin	X	X	X	X	X	X

Rakstrarroknskapirnir 2009 – 2014 (2009/10 – 2014/15)

Niðanfyri standandi talva vísir rakstrarroknskapirnar tilsamans hjá hesum 23 feløgunum í 1.000 kr.

Tilsamans fyri 23 ársroknskapir

	2009/10 og 2009	2010/11 og 2010	2011/12 og 2011	2012/13 og 2012	2013/14 og 2013	2014/15 og 2014
Bruttoúrslit	10.087	9.858	9.467	9.769	15.344	13.616
Starvsfólkakostnaður	-3.780	-3.574	-4.208	-4.194	-3.921	-5.127
Avskrivingar	-2.507	-2.306	-2.417	-5.483	-4.974	-6.187
Rakstrarúrslit	**3.801**	**3.977**	**2.842**	**92**	**6.449**	**2.302**
Inntøka frá kapitalpørtum í dótturfeløgum	570	-46	-290	827	870	335
Fíggjarligar inntøkur	76	48	67	2.005	20	12
Fíggjarligir kostnaðir	-1.559	-1.525	-1.557	-1.709	-1.501	-1.454
Úrslit áðrenn skatt	**2.887**	**2.455**	**1.061**	**1.216**	**5.837**	**1.195**

Um omanfyri standandi roknskapir verða umarbeiddir eitt sindur sæst, at avlopið til fíggjarkostnað (rentur og avskrivingar) og skatt, tað sokallaða EBITDA, er sum niðanfyri víst:

	2009/10 og 2009	2010/11 og 2010	2011/12 og 2011	2012/13 og 2012	2013/14 og 2013	2014/15 og 2014
EBITDA	6.307	6.284	5.258	5.575	11.805	369
Hægsta EBITDA	875	779	800	972	1.630	1.025
Lægsta EBITDA	-78	28	-16	-109	32	-17

Sum tað klárt framgongur, so vóru úrslitini lækkandi fram til 2011 (2011/12), men hækkaði síðani aftur. Men í seinasta árinum eru tað 8 roknskapir, ið hava hall. So tilsamans hevur vinnan bert havt eitt avlop upp á t.kr. 915, sum er so nógv tað vánaligasta úrslitið seinastu 6 árini. Tað sæst, at bruttoúrslitið er lækkað aftur, og bæði starvsfólkakostnaðurin og avskrivingarnar eru hækkaðar munandi.

Nevnast skal, at seinastu 3 árini er eyka stráfóðurstuðul latin bøndunum. Hesin eyka stráfóðurstuðulin er játtaður fram til 2017. Tilsamans verða 24,0 mió.kr. goldnar úr Búnaðargrunninum til henda stuðulin. Hesin stuðulin er ikki treytaður av nøkrum. Sum støðan er í vinnuni, eru tað sbr. Búnaðarstovuni, neyðugt at nýta stórar upphæddir at velta meiri bø fyri, tí nógvar mjólkarkvotur eru seldar seinastu árini. Hetta førir so við sær, at tann gamli bøurin, har mjólkarkvotan var, nú liggur óvirkin, meðan keypararnir ikki hava velt nóg mikið, tí er neyðugt hjá nógvum mjólkarbøndum at keypa hoyggj úr útheiminum, serliga úr Danmark og Íslandi. Búnaðarstovan mælir til, at einir 500 hektarar verða veltir afturat. Higartil eru ikki nógv kúfóður velt síðani eyka stráfóðurstuðulin varð innførdur.

Tey seinastu árini eru nógvar broytingar hendar í mjólkarvinnuni. Talið á mjólkarbøndum er lækkað munandi. Seinastu 6 árini, sum henda greiningin fevnir um, eru eisini nakrar broytingar farnar fram. Hetta sæst serstakliga, tá hugt verður at hægsta og lægsta EBITDA. Tað eru mjólkarbøndur, sum hava umlagt raksturin munandi. Tað eru framvegis rembingar í mjólkarvinnuni, so tað er ikki óhugsandi, at tann gongdin, sum hevur verið, har fjósini gerast størri og størri, fer at halda fram.

Niðanfyri eru bestu og vánaligastu ársúrslitini fyri tíðarskeiðið víst:

	2009/10 og 2009	2010/11 og 2010	2011/12 og 2011	2012/13 og 2012	2013/14 og 2013	2014/15 og 2014
Hægsta ársúrslit	637	482	504	668	1.153	318
Lægst úrslit	-165	-289	-511	-862	-177	-811

Bæði tey vánaligastu úrslitini í 2012 og í 2014 og eisini tað besta úrslitið í 2013 koma av serstøkum viðurskiftum.

Niðanfyri eru meðalúrslitini fyri hvønn mjólkarbónda.

	2009/10 og 2009	2010/11 og 2010	2011/12 og 2011	2012/13 og 2012	2013/14 og 2013	2014/15 og 2014
Bruttoúrslit	439	429	412	425	667	592
Starvsfólkakostnaður	-164	-155	-183	-182	-170	-223
Avskrivingar	-109	-100	-105	-238	-216	-269
Rakstrarúrslit	**165**	**173**	**124**	**4**	**280**	**100**
Inntøka frá kapitalpørtum í dótturf.	25	-2	-13	36	38	15
Fíggjarligar inntøkur	3	2	3	87	1	1
Fíggjarligir kostnaðir	-68	-66	-68	-74	-65	-63
Úrslit áðrenn skatt	**126**	**107**	**46**	**53**	**254**	**52**
Skattur	-13	-22	-6	-6	-46	-12
Ársúrslit	**112**	**85**	**40**	**47**	**207**	**40**

Sum tað týðiliga framgongur, so lækkaði meðalúrslitið fram til 2011, øktist nakað í 2012 og øktist nógv í 2013, men er so fallið aftur í 2014. Sum tað sæst, so er starvsfólkakostnaðurin, tvs. lønir og lønargjøld, millum kr. 12.500 og kr. 15.000 um mánaðin fram til 2013, men er hækkað í 2014 til kr. 19.000 um mánaðin. Tað er ein sera lágur starvsfólkakostnaður. Á einum mjólkarfjósi krevst vanliga meiri enn eitt ársverk.

Niðanfyri sæst hvussu nógv meðalgarðurin hevur eftir til fíggjarkostnað tey einstøku árini. Tað sæst, hvussu nógv tann besti garðurin hevur til fíggjarkostnað í teimum einstøku árunum, og hvussu nógv tann vánaligasti garðurin hevur til fíggjarkostnað. Nevnast skal, at tað ikki er tann sami garðurin, sum hevur tað frægasta úrslitið á hvørjum ári. Og heldur ikki er tað sami garður, sum er vánaligastur øll árini.

	2009/10 og 2009	2010/11 og 2010	2011/12 og 2011	2012/13 og 2012	2013/14 og 2013	2014/15 og 2014
EBITDA	274	273	229	242	497	369
Hægsta EBITDA	875	779	800	972	1.630	1.025
Lægsta EBITDA	-78	28	-16	-109	32	-17

Hjá teimum flestu vísir rakstarúrslitið fyri tað seinasta árið eina afturgongd. Hóast eyka stráfóðurstuðul er útgoldin upp á tilsamans 4,0 mió.kr., er samlaða rakstrarúrslitið hjá hesum 23 mjólkarbøndunum fyri 2014 niðanfyri 1,0 mió.kr.

Meðalprísurin á mjólkini er lækkaður nakað. Samstundis er kraftfóðurprísurin pr. litur mjólk í meðal lækkaður nakað tað sama sum mjólkarprísurin. Hesar upplýsingarnar eru frá eini neyvari greining, ið JANUAR hevur gjørt fyri 10 mjólkarbøndur. Hóast væntandi varð, at úrslitini hjá mjólkarbøndunum fóru at batna av stráfóðurstuðlinum, so er tað ikki hent.

Í stabbamyndini niðanfyri sæst, hvussu kostnaðirnir hava verið seinastu árini. Samlaði stabbin vísir samlaða bruttoúrslitið hjá meðalgarðinum. Tað sæst týðiliga, at samlaða bruttoúrslitið hækkaði árini 2011 – 2013, men lækkaði aftur í 2014. Hetta kemst serliga av eyka stráfóðurstuðlinum, og at mjólkarprísurin er hækkaður nakað í 2013, samstundis sum fóðurkostnaðurin er lækkaður. Í 2014 lækkaðu meðalprísurin bæði á mjólkini og á kraftfóðrinum pr. litur mjólk. Men mjólkarprísurin frá MBM hevur staðið í stað, so lækkingin í meðalprísinum á mjólkini stendst av, at MBM hevur afturhildið fyri yvirframleiðslu og møguliga eisini fyri dygdini.

Eisini sæst, at avskrivingarnar eru hækkaðar seinastu 2 árini. Tað er serliga mjólkarkvoturnar, ið eru niður- og avskrivaðar. Einstakar niðurskrivingar eru gjørdar beinleiðis yvir eginognina og síggjast tí ikki í rakstrinum.

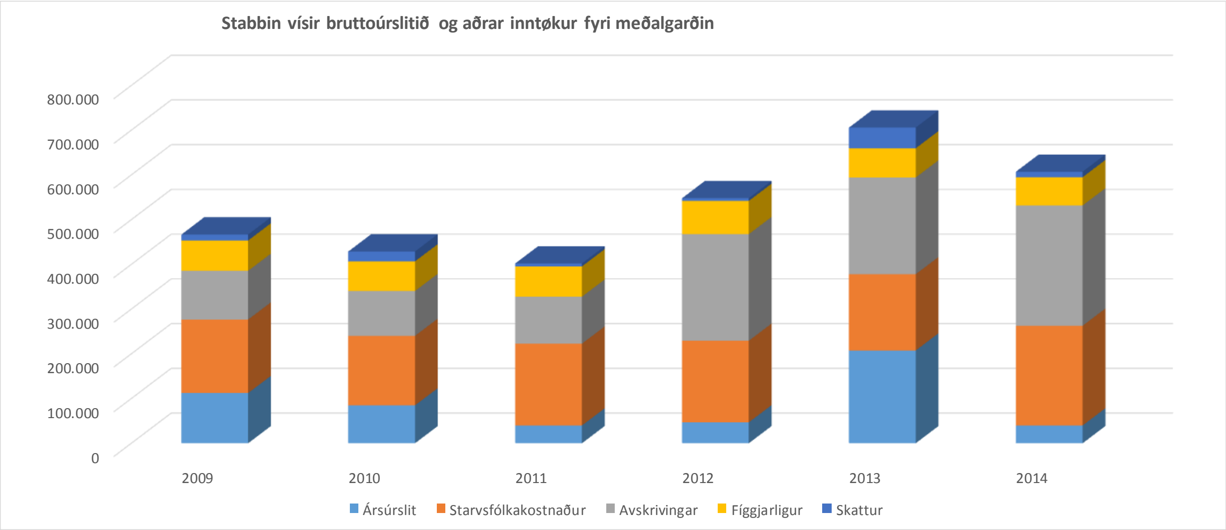

Fíggjarstøðurnar við roknskaparársenda (31/12 og 30/6)

Niðanfyri eru ognirnar vístar fyri hesar 23 mjólkarbøndurnar samanlagt.

OGN	2009/10 og 2009	2010/11 og 2010	2011/12 og 2011	2012/13 og 2012	2013/14 og 2013	2014/15 og 2014
Mjólkarkvotur	47.025	42.475	43.182	41.058	37.762	33.604
Good-will	0	0	0	2.500	2.500	2.500
Immateriell støðisogn	**47.025**	**42.475**	**43.182**	**43.558**	**40.262**	**36.104**
Bygningar	1.969	1.833	1.544	1.707	2.110	1.160
Rakstrargøgn	9.943	10.282	11.347	10.935	10.982	12.936
Kríatúr	3.666	3.864	3.954	3.869	4.094	4.111
Materiell støðisogn	**15.579**	**15.978**	**16.845**	**16.511**	**17.186**	**18.207**
Kapitalpartar	179	688	847	820	1.421	1.301
Onnur virðisbrøv	34	31	34	34	31	30
Egin partabrøv	0	0	0	0	0	0
Fíggjarlig støðisogn	**213**	**719**	**881**	**854**	**1.452**	**1.331**
Støðisogn tilsamans	**62.817**	**59.173**	**60.908**	**60.922**	**58.899**	**55.641**
Rávørur og hjálpitilfar	22	28	26	25	20	121
Vøru- og tænastuogn	2.749	2.427	2.005	2.872	3.069	2.785
Áogn hjá atknýttum feløgum	872	3.651	3.516	947	468	642
Virðisbrøv	7	6	4	4	7	6
Tíðaravmarkingar	211	90	54	362	28	29
Onnur áogn	2.325	2.504	2.471	2.310	2.123	2.578
Áogn tilsamans	**6.186**	**8.705**	**8.077**	**6.520**	**5.715**	**6.161**
Peningur	1.240	1.896	1.601	2.235	5.087	4.318
Ogn í umferð tilsamans	**7.426**	**10.601**	**9.678**	**8.755**	**10.802**	**10.479**
OGN TILSAMANS	**70.243**	**69.774**	**70.586**	**69.677**	**69.701**	**66.120**

Her sæst, at mjólkarkvoturnar hjá hesum mjólkarbøndunum eru lækkaðar við knøppum 14 mió.kr. hesi 6 árini. Ein partur av frágreiðingini er, at nakrir bøndur hava selt mjólkarkvotuna, tí teir eru um at gevast í vinnuni. Í flestu førum eru mjólkarkvoturnar seldar fyri eina lægri upphædd, enn tær vórðu keyptar fyri. Ein onnur frágreiðing er, at nakrar mjólkarkvotur eru niður- og/ella avskrivaðar. Hóast tað, so er samlaða virðið á mjólkarkvotunum góð 68% av samlaðu støðisognini.

Íløgurnar í fastogn og rakstrartól hava verið sera lítlar hesi árini. Men nakrar íløgur eru gjørdar í 2014 í rakstrartól.

Ognin hjá meðalmjólkarfjósinum er henda:

OGN	2009/10 og 2009	2010/11 og 2010	2011/12 og 2011	2012/13 og 2012	2013/14 og 2013	2014/15 og 2014
Mjólkarkvotur	2.045	1.847	1.877	1.785	1.642	1.461
Good-will	0	0	0	109	109	109
Immateriell støðisogn	**2.045**	**1.847**	**1.877**	**1.894**	**1.751**	**1.570**
Bygningar	86	80	67	74	92	50
Rakstrargøgn	432	447	493	475	477	562
Kríatúr	159	168	172	168	178	179
Materiell støðisogn	**677**	**695**	**732**	**718**	**747**	**792**
Kapitalpartar	8	30	37	36	62	57
Onnur virðisbrøv	1	1	1	1	1	1
Egin partabrøv	0	0	0	0	0	0
Fíggjarlig støðisogn	**9**	**31**	**38**	**37**	**63**	**58**
Støðisogn tilsamans	**2.731**	**2.573**	**2.648**	**2.649**	**2.561**	**2.419**
Rávørur og hjálpitilfar	1	1	1	1	1	5
Vøru- og tænastuogn	120	106	87	125	133	121
Áogn hjá atknýttum feløgum	38	159	153	41	20	28
Virðisbrøv	0	0	0	0	0	0
Tíðaravmarkingar	9	4	2	16	1	1
Onnur áogn	101	109	107	100	92	112
Áogn tilsamans	**269**	**378**	**351**	**283**	**248**	**268**
Peningur	54	82	70	97	221	188
Ogn í umferð tilsamans	**323**	**461**	**421**	**381**	**470**	**456**
OGN TILSAMANS	**3.054**	**3.034**	**3.069**	**3.029**	**3.030**	**2.875**

Fejl! Der er ikke anført noget emne.

Tað framgongur týðiliga, at tann immateriella ognin (mjólkarkvotan) er lækkað (tann blái parturin av stabbanum) seinastu árini, meðan íløgan í maskinur og tól er støðug. Ognin í umferð (tann guli parturin av stabbanum), tvs útistandandi hjá viðskiftafólki og innistandandi peningur í peningastovnum er hækkað nakað. Tann samlaða ognin er tó lækkandi.

Skyldurnar hjá hesum 23 mjólkarbøndunum eru vístar niðanfyri:

Trygdarleikastigið, sum sigur frá hvussu stóran part eginognin fíggjar av samlaðu ognini hjá hesum mjólkarbøndunum hesi árini, er:

	2009/10 og 2009	2010/11 og 2010	2011/12 og 2011	2012/13 og 2012	2013/14 og 2013	2014/15 og 2014
Trygdarleikastig	18,0%	21,9%	24,0%	23,7%	29,1%	32,2%

Eginognin er økt samstundis, sum bæði tann langfreistaða og tann stuttfreistaða skuldin eru lækkaðar, og tí er trygdarleikastigið hækkað.

Men verður hugt nærri at roknskaparpostinum "Skuld til atknýtt feløg/nærstandandi" sæst, at tað serliga er henda skuldin, ið er lækkað. Í hesi skuldini er millumrokningin, sum mjólkarbøndurnir fingu við felagið, tá mjólkarkvotan varð seld. Hjá teimum flestu var hetta áðrenn 1/1-2007. Um lækkingin verður samanhildin við "Starvsfólkakostnaðin", er tað nakað, sum bendir á, at bøndurnir lutvíst hava livað av millumrokningini, heldur enn at fáa sær løn. Tí eru rakstrarroknskapirnir betri enn teir áttu at verið, um øll arbeiðsmegin varð lønt. Hjá nøkrum mjólkarbøndum sæst, at hesar millumrokningarnar skjótt eru brúktar. Tað fer at merkja, at í framtíðini mugu bøndurnir eisini fáa løn frá feløgunum.

Myndin er greiðari niðanfyri, har skuldin hjá meðalmjólkarbóndanum er víst:

SKYLDUR	2009/10 og 2009	2010/11 og 2010	2011/12 og 2011	2012/13 og 2012	2013/14 og 2013	2014/15 og 2014
Partapeningur	82	82	82	82	82	82
Uppskrivingargrunnar	4	4	4	4	4	4
Flutt úrslit	466	578	652	633	795	839
Eginogn tilsamans	**551**	**663**	**737**	**719**	**881**	**925**
Útsettur skattur	71	83	86	91	121	125
Aðrar avsetingar	62	0	0	0	0	0
Avsetingar tilsamans	**133**	**83**	**86**	**91**	**121**	**125**
Langfreistað skuld	617	555	599	603	607	600
Stuttfreistað skuld	130	108	106	227	169	111
Bankaskuld	25	47	47	51	40	12
Vøru- og tænastuskuld	150	216	189	227	205	209
Skuld til atknýtt feløg/nærstandandi	1.246	1.167	1.095	935	828	691
Partafelagsskattur	11	9	10	7	14	20
Tíðaravmarkingar	11	0	0	0	0	2
Onnur skuld	179	186	200	169	164	181
Stuttfreistað skuld tilsamans	1.752	1.733	1.646	1.616	1.421	1.225
Skuld tilsamans	**2.370**	**2.288**	**2.246**	**2.219**	**2.028**	**1.825**
SKYLDUR TILSAMANS	**3.054**	**3.034**	**3.069**	**3.029**	**3.030**	**2.875**

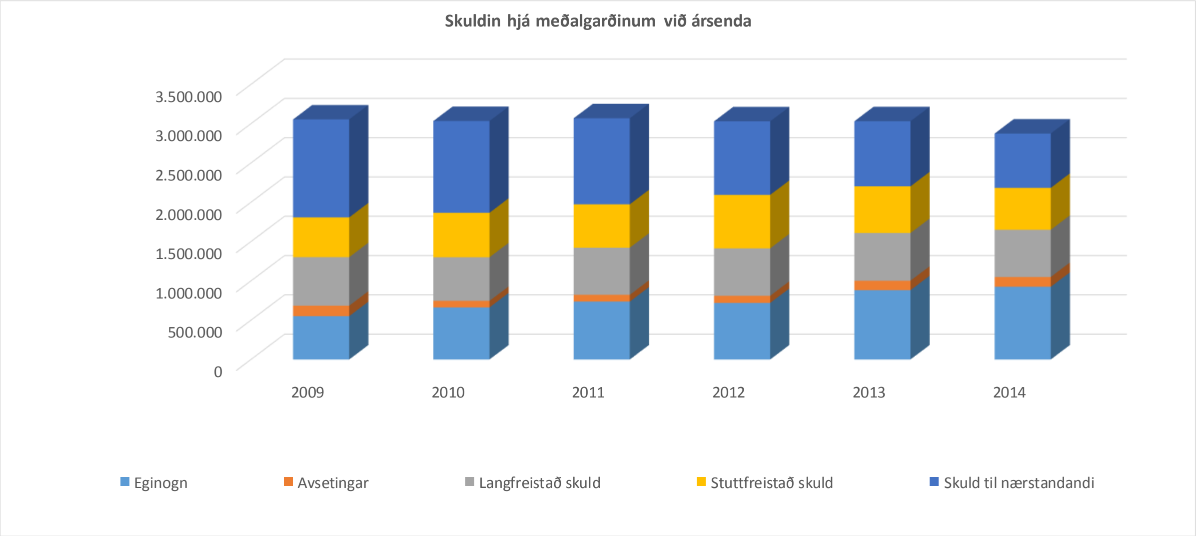

Tað sæst, at samlaðu skyldurnar eru lækkaðar nakað, men at tað serstakliga er millumrokningin við nærstandandi, ið er lækkað. Tað merkir, at fleiri bøndur hava nýtt millumrokningina sum ískoyti til lønina.